

Τμήμα Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης

Ενημερωτικό Δελτίο αρ. 11

Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2025

Το Ενημερωτικό Δελτίο του Τμήματος Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης (ΙΦΕ) έχει ως στόχο να ενημερώνει σχετικά με τις δράσεις και τα νέα των μελών και των φοιτητών του Τμήματος. Η Ιστορία και Φιλοσοφία της Επιστήμης είναι ένα διεπιστημονικό πεδίο, το οποίο μελετά την επιστήμη ως σύνθετο ιστορικό, κοινωνικό και πολιτισμικό φαινόμενο και αναδεικνύει τις φιλοσοφικές διαστάσεις των θεωριών και της πρακτικής της. Εξετάζει τις φιλοσοφικές, εννοιολογικές, και ιστορικές προσεγγίσεις της επιστήμης εν γένει, των επιμέρους επιστημών (φυσικές επιστήμες, ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες, επιστήμες της ζωής και της νόησης, μαθηματικά και λογική) και της τεχνολογίας. Τα [μέλη ΔΕΠ](#) του Τμήματος περιλαμβάνουν μερικούς από τους πιο ειδικούς παγκοσμίως στον τομέα τους, ενώ αρκετοί από τους καθηγητές του Τμήματος ηγούνται ή συνεργάζονται σε [διεθνή ερευνητικά προγράμματα](#). Το Τμήμα αποτελείται από τρεις Τομείς: Ιστορίας της Επιστήμης και της Τεχνολογίας, Φιλοσοφίας και Θεωρίας της Επιστήμης και της Τεχνολογίας και Επιστημών της Γνώσης και της Νόησης. Προσφέρει το μοναδικό [προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών](#) στην Ιστορία και Φιλοσοφία της Επιστήμης στην Ελλάδα και 9 [μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών](#) στην ελληνική και αγγλική γλώσσα, τα οποία καλύπτουν, μεταξύ άλλων, τη φιλοσοφική έρευνα στο πλήρες εύρος της, την ιστορία των επιστημών και της τεχνολογίας, τη σχέση κοινωνίας-επιστήμης-τεχνολογίας, τις επαυξημένες κειμενικές σπουδές, και τη σύγχρονη γνωστική ψυχολογία. Το ΙΦΕ είναι ένα από τα Τμήματα Ανθρωπιστικών Σπουδών στην Ελλάδα με τους υψηλότερους δείκτες διεθνών ετεροαναφορών.

Ερευνητικά Νέα

- Ολοκληρώθηκε το ευρωπαϊκό έργο και Καινοτομίας στην Κοινωνία **PANGEA4CALVAL – PANGEA** συμμετείχε με τον καθ. **Στάθη Αραποστάθη** και τη Δρ. **Χρύσα Καρπαντζάνη**. Ο **Στάθης Αραποστάθης** ήταν υπεύθυνος του Πακέτου Εργασίας 6, που αφορούσε την Ηθική της Έρευνας, την Υπεύθυνη

Έρευνα, Καινοτομία και Διαχείριση Δεδομένων. Τα αποτελέσματα του έργου παρουσιάζονται σε στελέχη και αξιολογητές της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 17 Δεκεμβρίου 2025.

- Ο Καθ. **Στάθης Αραποστάθης** κλήθηκε ως μέλος της επιτροπής αξιολόγησης Habilitation στην Ecole des Mines, Paris στις 18 Νοεμβρίου 2025. Θέμα: “Things falling apart: Handling Destabilisation and its Patterns”, Centre de Sociologie de l’Innovation (CSI) Ecole des Mines Paris. Ειδικότητα: Science and Technology Studies. Υποψήφιος ερευνητής: **Bruno Turnheim**, Laboratoire Interdisciplinaire Sciences Innovations Sociétés (LISIS), INRAE-UGECNRS, France Manchester Institute of Innovation Research (MioIR), University of Manchester, UK.
- Ο Αναπλ. Καθηγητής **Πέτρος**

Μπούρας-Βαλλιανάτος, μαζί με την Καθηγήτρια **Μαρία Μαυρουδή** (Berkeley) και τον Κύριο Ερευνητή **Γεράσιμο Μέριανο** (IIE/EIE), επιλέχθηκαν να οργανώσουν μία από τις σημαντικότερες ετήσιες εκδηλώσεις στον χώρο των βυζαντινών σπουδών παγκοσμίως, δηλαδή το Συμπόσιο Dumbarton Oaks του έτους 2028, το οποίο θα λάβει χώρα στις **28-28 Απριλίου**, στην Washington DC, ΗΠΑ. Θα έχει θέμα **“Byzantine Science Reconsidered: Beyond Old Views, Toward New Horizons”** και πρόκειται για το πρώτο Συμπόσιο που θα αφιερωθεί αποκλειστικά στη Βυζαντινή Επιστήμη. Το [Dumbarton Oaks](#) είναι ένα Ερευνητικό Ινστιτούτο του Πανεπιστημίου Harvard, το οποίο προάγει την έρευνα στον τομέα των βυζαντινών σπουδών και διοργανώνει ένα [Διεθνές Συμπόσιο](#) με 12 ομιλητές κάθε χρόνο από το 1941.

Εκδηλώσεις – Διαλέξεις (περασμένες)

- Ο Καθ. **Στάθης Αραποστάθης** ήταν προσκεκλημένος ομιλητής σε στρογγυλή τράπεζα στο “Thessaly Agribusiness Forum” με θέμα **“Transformative Innovation Policy”**, που πραγματοποιήθηκε την **1η**

Στρογγυλή Τράπεζα, *Thessaly Agribusiness Forum*

Οκτωβρίου 2025 στη Λάρισα. Η τοποθέτηση του βασίστηκε στα ερευνητικά αποτελέσματα του έργου [Go-JuST](#).

- Ο Αναπλ. Καθηγητής **Πέτρος Μπούρας-Βαλλιανάτος** έδωσε την κεντρική ομιλία στο Διεθνές Συνέδριο **“The Materiality of Absence: Denied Presences, Silent Trace, Suspended Memories”** που η έλαβε χώρα **15-17 Οκτωβρίου** στο Πανεπιστήμιο της Γένοβας στην Ιταλία. Η ομιλία είχε τίτλο: **“Lost in the Margins: Unveiling the Hidden Medical Recipes in Greek Manuscripts”**.
- Η Καθ. Κατερίνα Ιεροδιακόνου έδωσε ομιλία με τίτλο **“Theophrastus**

and four Stoic arguments against the world's eternity" στο πλαίσιο του 17ου SEAAP Conference που έλαβε χώρα στην Βιέννη, 23-24 Οκτωβρίου, και είχε ως θέμα "Philo of Alexandria: *De aeternitate mundi*".

- Ο προπτυχιακός φοιτητής του ΙΦΕ **Ήλιος Πόρος** έδωσε ομιλία με θέμα "[Vigilantism Conspiratorial Narrative at the Borders of Europe: The Case of Evros in 2020](#)" στο Διεθνές Συνέδριο Radical Right Narratives Conference που έλαβε χώρα 27-28 Οκτωβρίου στο Μπιλμπάο της Ισπανίας.

Ο κ. Πόρος στο πάνελ του Συνεδρίου

- Στις 20 Νοεμβρίου 2025, κατόπιν κοινής πρότασης των Τμημάτων Φιλοσοφίας (της Φιλοσοφικής Σχολής) και Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης (της Σχολής Θετικών Επιστημών), το Συμβούλιο Διοίκησης του ΕΚΠΑ θεσμοθέτησε τον επίσημο εορτασμό της [Παγκόσμιας Ημέρας Φιλοσοφίας](#) στο ΕΚΠΑ. Έτσι ο παγκόσμιος εορτασμός της Ημέρας της Φιλοσοφίας απέκτησε ιδιαίτερη σημασία για την Ελλάδα, τη διαχρονική πατρίδα της Φιλοσοφίας, και την Αθήνα, την διεθνή πρωτεύουσα της Φιλοσοφίας. Κεντρικός ομιλητής της εκδήλωσης ήταν ο Καθηγητής Πολιτικής Φιλοσοφίας του Harvard University, **Michael Sandel**, ένας από τους επιφα-

Παγκόσμια Ημέρα Φιλοσοφίας, Κεντρική Αίθουσα του ΕΚΠΑ

Ο Καθ. Michael Sandel κατά τη διάρκεια της ομιλίας του

νέστερους στοχαστές της εποχής μας. Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε σε συνδιοργάνωση με τον Δήμο Αθηναίων, στο πλαίσιο του κύκλου δράσεων «Το ΕΚΠΑ στην Πόλη» και με τη γενναιόδωρη στήριξη της Efrata Communications. Της εκδήλωσης προ-

Φωτογραφία μετά το πέρας της ομιλίας

γήθηκαν χαιρετισμοί από τον Πρύτανη του ΕΚΠΑ κ. Γεράσιμο Σιάσο, τον Δήμαρχο Αθηναίων, κ. Χάρη Δούκα, το μέλος του Συμβουλίου Διοίκησης και υπεύθυνο του κύκλου δράσεων «Το ΕΚΠΑ στην Πόλη», καθηγητή **Αχιλλέα Χαλδαιάκη**, τον Πρόεδρο του Τμήματος Φιλοσοφίας της Φιλοσοφικής Σχολής, καθηγητή **Γεώργιο Στείρη** και τον Πρόεδρο του Τμήματος Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης της Σχολής Θετικών Επιστημών, καθηγητή **Αντώνιο Χατζημωυσή**.

- Ο Καθ. Θόδωρος Αραμπατζής ήταν μέλος της [International Programme Committee](#) του **4th International Symposium on the History of Particle Physics**, που έλαβε χώρα στο CERN, από τις **10 έως τις 13 Νοεμβρίου 2025**.

- Η Αναπλ. Καθηγήτρια **Ελένη Γέμτου** έδωσε τις παρακάτω ομιλίες: -Ημερίδα ΑΣΚΤ - «Η Ιστορία της τέχνης στα ελληνικά ΑΕΙ». Διοργάνωση της Εταιρείας Ελλήνων Ιστορικών Τέχνης (ΕΕΙΤ) & Τμήμα Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης, ΑΣΚΤ, στην Ανωτάτη Σχολή Καλών

Τεχνών, Αμφιθέατρο Βιβλιοθήκης, το **Σάββατο 22 Νοεμβρίου 2025**. Τίτλος ομιλίας: «**Η Ιστορία της Τέχνης στο Τμήμα ΙΦΕ της ΣΘΕ (ΕΚΠΑ): διδασκαλία, έρευνα και προοπτικές στο πεδίο των STS/ASTS**».

-Εκδήλωση «Η Περιπέτεια της Συνείδησης: Επιστήμη - Τέχνη - Πνευματικότητα». Διοργάνωση της *Unity in Philia* (ΑΜΚΕ), στο Πνευματικό Κέντρο Δήμου Αθηναίων, Αμφιθέατρο «Αντώνης Τρίτσης» (Ακαδημίας 50), το **Σάββατο 29 Νοεμβρίου 2025**. Τίτλος ομιλίας: «**Οι μετασχηματισμοί της συνείδησης στην τέχνη: από το πνευματικό όραμα στον δικτυωμένο νου**».

-1ο Συνέδριο Ελληνικής Περιβαλλοντικής Ιστορίας. Διοργάνωση: Τμήμα Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης (ΕΚΠΑ), Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών (ΕΙΕ) & Ελληνική Εταιρεία Περιβαλλοντικής Ιστορίας, στις εγκαταστάσεις Τμήματος ΙΦΕ, ΕΚΠΑ, **Σάββατο 13 Δεκεμβρίου 2025**, στο πάνελ «Θάλασσα, Οικολογία και Τέχνη: STS Προσεγγίσεις στον Υποθαλάσσιο και Παράκτιο Κόσμο», με τίτλο ομιλίας «**STS αναγνώσεις της τέχνης για τον θαλάσσιο κόσμο: Mattison, Winderen, Sharrocks**».

Εκδηλώσεις – Διαλέξεις (προσεχείς)

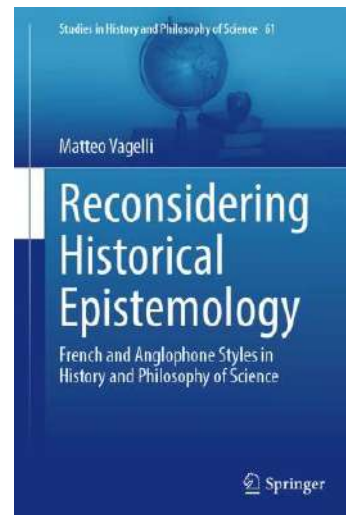
- Το *Athens Colloquium in Ancient Philosophy* διοργανώνεται για τρίτη χρονιά από το [The Athens MA in Ancient Philosophy](#), σε συνεργασία με το Ινστιτούτο της Δανίας στην Αθήνα. Οι ομιλίες γίνονται μία φορά το μήνα, Πέμπτη ώρα 19.00, στο Ινστιτούτο της Δανίας, Χαιρεφώντος

14· έχουν διάρκεια 30-40 λεπτών, ακολουθούμενες από μια εστιασμένη κριτική συζήτηση που μπορεί να διαρκέσει έως και 60 λεπτά. Οι επόμενες ομιλίες:

- Ιαν. 15: **Vasia Vergouli**: “Activity and movement in Aristotle’s account of pleasure”.

- Φεβ. 15: **Panagiotis Poulakidas**: “Dogs, Hermits, World Citizens: The many faces of Cynicism and the end of Cynic life”
- Μάρ. 26: **Klaus Corcilius**: “Practical Principles in Aristotle”
- Απρ. 30: **Argiro Lithari**: “Ptolemy through Neoplatonic Eyes”
- Μάϊ. 28: **Lia Theodoroudi**: “Objects of doxa in Plato through an ancient lens”
- **Ερευνητικό Σεμινάριο Τομέα Φιλοσοφίας και Θεωρίας της Επιστήμης και της Τεχνολογίας**. Νέο Κτήριο ΙΦΕ (ισόγειο, αίθουσα ΝΚ3), Τρίτες 19:30. Οι επόμενες ομιλίες:
 - Ιαν. 27: Θοδωρής Δημητράκος (Επίκουρος καθηγητής, Πανεπιστήμιο Πατρών): «Σχετικά με τον εξηγητικό ρόλο των νορμών στις κοινωνικές επιστήμες: μια φυσιοκρατική προσέγγιση».
 - 2ος κύκλος του **Διεπιστημονικού Ερευνητικού Σεμιναρίου ΔιεπιΔημΥα**. Το Διεπιστημονικό Ερευνητικό Σεμινάριο [ΔιεπιΔημΥα](#) «Κράτος και δημόσια υγεία στη σκιά των επιδημιών (19ος – 21ος αι.): προσεγγίσεις από την ιστορία και τα ερευνητικά πεδία STS και critical medical humanities» συνεχίζει για δεύτερη χρονιά. Το σεμινάριο πραγματοποιείται στην Ανατολική Αίθουσα του Μεγάρου της Ακαδημίας Αθηνών (Πανεπιστημίου 28), μία Πέμπτη (18:00 – 20.00) κάθε μήνα. Η συμμετοχή είναι ελεύθερη και δεν απαιτείται προεγγραφή. Συντονιστές του σεμιναρίου είναι ο **Θανάσης Μπαρλαγιάννης** (Εντεταλμένος Ερευνητής, KEINE, Ακαδημία Αθηνών) και η **Κατερίνα Βλαντώνη** (Επίκουρη Καθηγήτρια ΙΦΕ, ΕΚΠΑ).
- Ακολουθεί το πρόγραμμα των επόμενων συναντήσεων:
 - 29/01/2026: Όταν ο αόρατος εχθρός λύγιζε στρατούς: Λοιμώδη νοσήματα και επιδημίες στα Βαλκάνια του πολέμου κατά το πρώτο τέταρτο του 20ού αιώνα, μέσα από μαρτυρίες και κείμενα εποχής, **Αριστείδης Διαμαντής**, Ιατρός-Κυτταρολόγος, Διδάκτωρ Ιατρικής Σχολής ΕΚΠΑ, Υποναύαρχος (ΥΙ) ΠΝ (ε.α.), Ιστορικός της Ιατρικής
 - 19/02/2026: Αυταρχική Διακυβέρνηση σε Κατάσταση Ανάγκης: Πώς ο Ιωάννης Καποδίστριας αντιμετώπισε την επιδημία πανώλης το 1828, **Αριστείδης Χατζής**, Καθηγητής, Τμήμα Ιστορίας & Φιλοσοφίας της Επιστήμης, ΕΚΠΑ
 - 12/03/2026: Η ελληνική κοινωνία ανάμεσα στην ενδημία και την επιδημία, **Κατερίνα Γαρδίκια**, αν. Καθηγήτρια, Τμήμα Ιστορίας & Αρχαιολογίας, ΕΚΠΑ
 - 30/04/2026: Η Ισπανική Γρίπη στα Βαλκάνια: Η διαχείριση και ο αντίκτυπος της πανδημίας σε τέσσερις βαλκανικές πόλεις, **Αννα Μπατζέλη**, Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια, ΔΠΘ
 - 14/05/2026: Ενδημία και επιδημία στην βρεφική και παιδική ηλικία στην Αθήνα στο Μεσοπόλεμο, **Ευγενία Μπουρνόβα**, Καθηγήτρια, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών, ΕΚΠΑ
 - Το ΙΦΕ και η Ελληνική Επιτροπή του International Union of History and Philosophy of Science/Division of History of Science and Philosophy συνδιοργανώνουν την παρουσίαση του βιβλίου του Dr **Matteo Vagelli** (Ca' Foscari, Βενετία), [“Reconsidering Histo-](#)

[rical Epistemology French and Anglophone Styles in History and Philosophy of Science](#)" (Springer 2024), η οποία θα λάβει χώρα στο Νέο Κτήριο ΙΦΕ (Αίθουσα ΝΚ2) την Δευτέρα 2 Φεβρουαρίου 2026 στις 18:00. Το βιβλίο σχολιάσουν οι Καθ. Θόδωρος Αραμπατζής, Κώστας Γαβρόγλου, Χρυσόστομος Μαντζαβίνος, Hans-Jörg Rheinberger και η Δρ. Vanessa Seifert.

Ορκωμοσία Προπτυχιακών Φοιτητριών/τών ΙΦΕ

- Την 25^η Νοεμβρίου 2025 έγινε η ορκωμοσία των προπτυχιακών αποφοίτων του Τμήματος Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης στο Κεντρικό Κτήριο του ΕΚΠΑ. Αποφοίτησαν 34 φοιτήτριες/ητές.

Ορκωμοσία Προπτυχιακών Φοιτητριών και Φοιτητών του ΙΦΕ

Ορκωμοσία Μεταπτυχιακών Φοιτητριών/των ΙΦΕ

- Την 3^η Δεκεμβρίου 2025 έγινε η ορκωμοσία των αποφοίτων δύο μεταπτυχιακών προγραμμάτων που στεγάζονται στο ΙΦΕ:

- [The Athens M.A. in Ancient Philosophy](#)
- [M.A. Contemporary Philosophy / Philosophy of Science](#)

Από το κάθε πρόγραμμα αποφοίτησαν 8 φοιτητές. Το βραβείο The Ioannis Loizides Award of Excellence, συνοδευόμενο από το χρηματικό ποσό

Ορκωμοσία Μεταπτυχιακών Φοιτητριών και Φοιτητών Αγγλόφωνων ΠΜΣ

των 1.500 €, επιδόθηκε στον απόφοιτο του The Athens M.A. in Ancient Philosophy με την υψηλότερη επίδοση **Tobias Günther Reinsch**.

Πρόσφατες Δημοσιεύσεις Μελών του Τμήματος

- **Special Issue:**

Stathis Arapostathis, Leonard Laborie, Yannis Fotopoulos, επιμ., ["Tele-crisis": Co-production of Crisis and Information and Communication Technologies](#), *Science, Technology and Society* v.30, No. 4, December 2025.

Το ειδικό τεύχος "Tele-Crisis" αναλύει πώς οι κρίσεις και οι τεχνολογίες επικοινωνίας-πληροφορίας (ICTs) συνδιαμορφώνονται ιστορικά, κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά πλαίσια. Η πανδημία COVID-19 κατέστησε ορατό τον κρίσιμο ρόλο των ψηφιακών υποδομών στη διατήρηση της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής ζωής. Τα lockdown επιτάχυναν την εξάρτηση από την εξ αποστάσεως εργασία, εκπαίδευση και φροντίδα, ενώ ανέδειξαν ανισότητες, ψηφιακές διαιρέσεις και την αυξανόμενη ισχύ των ιδιωτικών πλατφορμών. Οι επιμελητές του ειδικού τεύχους εισηγούνται τον όρο "tele-crisis" ως τις στιγμές όπου οι υποδομές επικοινωνίας καθίστανται ορατές ως κοινωνικοτεχνικά συστήματα σε κρίση και πολλές φορές σε αποσταθε-

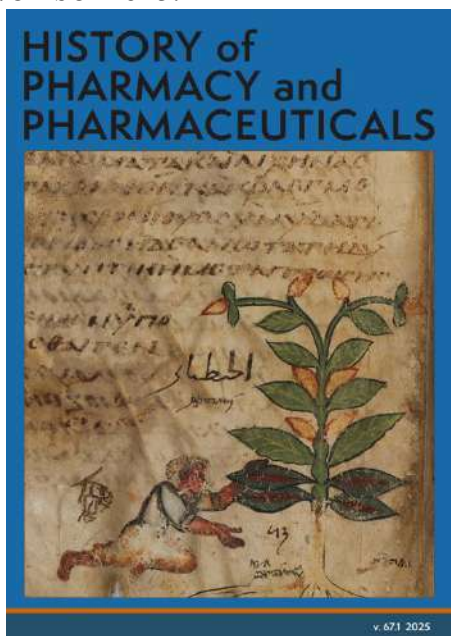
ροποίηση και αποκαλύπτουν την κοινωνική ευθραυστότητα, τις αξίες κοινωνικών ομάδων καθώς και ευρύτερα κοινωνιών ενώ αναδεικνύουν τις οικονομικές και πολιτικές συνέπειες. Το ειδικό τεύχος εστιάζει σε ζητήματα τρωτότητας και ανθεκτικότητας των κοινωνικο-τεχνικών συστημάτων, προβάλλοντας ζητήματα διακυβέρνησης, τεχνογνωσίας και δικαιοσύνης. Τα άρθρα του τεύχους εξετάζουν την συμπαράγωγή κρίσεων δημόσιας υγείας, φυσικών καταστροφών, οικονομικών κρίσεων με κοινωνικοτεχνικά συστήματα στην συνθήκη της ψηφιακότητας και με θεσμούς και συστήματα διακυβέρνησης έκτακτης ανάγκης σε Ευρώπη και Αμερική. Το ειδικό τεύχος δείχνει πώς οι κρίσεις αναδιαμορφώνουν τις τηλεπικοινωνίες και πώς οι τηλεπικοινωνίες επηρεάζουν την εμπειρία, διαχείριση και μνήμη σχετικά με τις κρίσεις.

Το ειδικό τεύχος αποτελείται από τα παρακάτω άρθρα: 1. "Introduction: 'Tele-crisis': Co-production of Crisis and Information and Communication Technologies", Stathis Arapostathis & Leonard Laborie 2. "COVID-19 Telecommunications Collecting at the Science Museum, London" – Rachel Boon & Elizabeth Bruton 3. "Configuring the User and the Fiber: The Impact of the COVID-19 Pandemic on Broadband Internet in Greece" – Yannis Fotopoulos & Iraklis Vogiatzis 4. "Pandemic Citizenship by Design: The German Contact Tracing App as a

Political Infrastructure” – Kevin Hall, Sven Opitz & Klaus Scheuermann 5. “Telecommunications in Times of Disasters: Emergency Communication, Public Discontent, and Technological Change in Mexico, 1985–2017” – Christian Berth 6. “The Co-Construction of Crises and Communication Technology in Emergency Dispatch Rooms in the Netherlands (1986–2006)” – Anique Hommels 7. “Cables and Computers in the 1980s Post-Bretton Woods Financial Turmoil” – Bassem Snaije 8. “Digital Monies to Face Crises? Cryptocurrency Regulation and the Rise of CBDCs” – Jongheon Kim & Douglas K. R. Robinson

• **Special Issue:**

Petros Bouras-Vallianatos, επιμ., [“Premodern Pharmacology Between Theory and Practice”](#), *History of Pharmacy and Pharmaceuticals* v.67.1, November 2025.

Η προμοντέρνα φαρμακολογία διαμορφώθηκε τόσο από θεωρητικά πλαίσια όσο και από πρακτική εμπειρία. Η σχέση μεταξύ της ιατρικής ύλης και των ευρύτερων

διανοητικών και πολιτιστικών συστημάτων που επηρέασαν τη χρήση τους ήταν τόσο συμπληρωματική όσο και, ενίοτε, αμφισβητούμενη. Την ίδια στιγμή, η κυκλοφορία φαρμακευτικών ουσιών και κειμένων σε όλη την Ευρασία συνέβαλε στην ανάπτυξη υβριδικών φαρμακοποιών και διευκόλυνε τη μετάδοση της ιατρικής γνώσης πέρα από γλωσσικά, θρησκευτικά και πολιτικά σύνορα. Αυτό το τεύχος συγκεντρώνει μια σειρά από συνεισφορές που ασχολούνται κριτικά με αυτά τα θέματα σε διάφορα πολιτιστικά και χρονικά συγκείμενα. Κεντρική στην έρευνά μας είναι η αναγνώριση ότι η φαρμακευτική πρακτική δεν ήταν απλώς ένα υποστηρικτικό συστατικό της ιατρικής, αλλά ένας κεντρικός χώρος ιατρικής καινοτομίας, πειραματισμού, διανοητικής ενασχόλησης και διαπολιτισμικής ανταλλαγής. Μέσω προσεκτικών αναγνώσεων αρχαίων ελληνικών, λατινικών, βυζαντινών, αραβικών και κινεζικών ιατρικών κειμένων, ανάλυσης φαρμακευτικών συνταγών και εξέτασης του υλικού πολιτισμού της ιατρικής, τα άρθρα σε αυτό το τεύχος φωτίζουν τον τρόπο με τον οποίο η προμοντέρνα φαρμακολογία λειτουργούσε τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο.

Αποτελείται από 6 άρθρα, ως εξής:

1) P. Bouras-Vallianatos (ΕΚΠΑ), “Premodern Pharmacology between Theory and Practice”. 2) Maximilian Haars (Philipps-Universität Marburg), “Theory and Praxis: Pharmacobotanical Aspects in Galen’s Method of Medicine. 3) Laurence Totelin (Cardiff University), “The ‘Second Order’: Inte-

reactions between Physicians, Painters, and Stone Engravers in the Roman World". 4) Claire Burrige (University of Oslo), "Drugs from Afar: The Introduction and Circulation of 'New' Pharmaceutical Knowledge in the Early Medieval Latin West". 5) Petros Bouras-Vallianatos (ΕΚΠΑ), "Pharmacological Substances from Asia in Late Antique Medical Works: Myths and Facts". 6) Amanda Respass (Ohio University), "The Meanings of Medical Sugar: Technologies of Rock Candy, Syrup, and Granulated Cures on the Silk Roads".

• **Αρθρα:**

- Yannis Fotopoulos and Stathis Arapostathis, "Cold War techno-diplomacy and the making of the telecom state in Greece from 1945 to 1974", in *Cultural Diplomacy in Southern Europe Spain, Portugal and Greece in the Twentieth Century*, Edited by Marició Janué i Miret, Eva March, Jose-Miguel Pacheco Castelao and Albert Presas i Puig, Routledge, London, (2026), 229-244.
- Karakostas, V. & Zafiris, E. (2025). "[Contemporary Perspectivism as a Framework of Scientific Inquiry in Quantum Mechanics and Beyond](#)", *Foundations of Physics* 55:1-39.
- Papazafeiropoulou, A. S., Tsouchlis, D., & Tympas, A. (2025). "[Marginal mobilities: three-wheeled vehicles in Greece from the 1940s to the present](#)". *History and Technology*, 41(1), 76–92.
- Giannis Perperidis, Iason Spilios, Manolis Simos and Aristotle Tympas.

"[Integrating Ethics of Technology into a Serious Game: The Case of Tethics](#)", *Open Philosophy*, vol. 8, no. 1, (2025).

- Spilios, I., Vartziotis, E. D., & Tympas, A. (2025). "[The 'leapid advancement of industry' and the 'resound of lamentations': A philosophical, historical, and sociological introduction to 'existential threats'](#)". *Neusis*, 31(2): 193-210 (In Greek).

- Thomas Tsakalakis, "[The Philosophical Significance of Douglas Adams's Comic AI Characters](#)". *Science Fiction Studies* November (2025); 52 (3): 503–523.

- Βελεγράκης Γ., & Φάρας Α. (2025). "[Από την καινοτομία στη διατήρηση: Περιβαλλοντικές διαστάσεις της τεχνολογικής συσσώρευσης](#)". *Αυτόματον: Περιοδικό Ψηφιακών Μέσων και Πολιτισμού*, 3(2), 80–101.

• **Βιβλιοκρισίες:**

- Bouras-Vallianatos, P. (2025). [Review of Isabel Grimm-Stadelmann, Untersuchungen zur Iatromagie in der byzantinischen Zeit. Zur Tradierung gräkoägyptischer und spätantiker iatromagischer Motive](#) (Byzantinisches Archiv – Series Medica 1). Berlin: De Gruyter 2020. *The Byzantine Review*, 7 (2025): 442-446.

- Poros, H. (2025). [Review of Petros Bouras-Vallianatos and Dionysios Stathakopoulos \(2024\), eds., Drugs in the Medieval Mediterranean Transmission and Circulation of Pharmacological Knowledge](#), Cambridge: Cambridge University Press. *Deltos*, vol.35, (2025): 102-105.

Ολοκληρωθείσες Διδακτορικές Διατριβές

• **Ανδρικοπούλου, Αγγελική.**

Τίτλος: [Η ορθογραφική και φωνολογική αναπαράσταση και επε-](#)

[ξεργασία του λεξικού τόνου στο νοητικό λεξικό](#)

Title: Orthographic and phonological

representation and processing of lexical stress in the mental lexicon

Γλώσσα: Αγγλική.

Επιβλέπων καθηγητής: Πρωτόπαπας Αθανάσιος

Έτος ολοκλήρωσης: 2024.

Σύνοψη: Κάθε λέξη αποτελείται από τα τεμαχιακά και τα προσωδιακά χαρακτηριστικά της (Botinis, 2011). Ένα προσωδιακό χαρακτηριστικό αποτελεί και ο λεξικός τόνος που στοιχειοθετείται στην προεξοχή μιας συλλαβής μιας λέξης σε σχέση με τις υπόλοιπες (Ladd & Arvaniti, 2023). Τα ακουστικά χαρακτηριστικά της τονισμένης συλλαβής είναι η αυξημένη διάρκεια και η αυξημένη ένταση (Beckman, 1986; Laver, 1994). Ο λεξικός τόνος μπορεί να διαθέτει διακριτική λειτουργία μεταξύ των λέξεων, ειδικά σε γλώσσες με ελεύθερο τόνο όπου η θέση του τόνου μπορεί να ποικίλει (Arvaniti, 2020). Σε αυτές τις περιπτώσεις, η μετάθεσή του από μια συλλαβή της λέξης σε μια άλλη μπορεί να αλλάζει τελείως το νόημα μιας λέξης, όπως στο παράδειγμα των λέξεων «γέρος» ('jeros) και «γερός» (je'ros) στην Ελληνική που διαφέρουν μόνο ως προς τον τόνο και αλλάζει εντελώς η σημασία τους. Η παρούσα διδακτορική διατριβή εστιάζει στην μελέτη του λεξικού τόνου και πιο συγκεκριμένα στην διερεύνηση των επιδράσεων του τόνου τόσο στην αναγνώριση του προφορικού λόγου όσο και στην σιωπηλή ανάγνωση. Παράλληλα, στόχος ήταν να ελεγχθεί χρονικά η τονική επίδραση στα στάδια της λεξικής αναγνώρισης. Ο τόνος παρουσιάζει επιδράσεις από τα πρώιμα στάδια της λεξικής πρόσβα-

σης ή η επίδρασή του γίνεται εμφανής στα τελικά στάδια της διαδικασίας αυτής; Η μελέτη πραγματοποιήθηκε στην Ελληνική γλώσσα, μια γλώσσα που ενδείκνυται για την μελέτη του τονισμού για τους εξής λόγους: (α) διαθέτει ελεύθερο τόνο (Arvaniti, 2007) με μοναδικό φωνολογικό περιορισμό ότι ο τόνος πάντα τοποθετείται σε μια από τις τρεις τελευταίες συλλαβές μιας λέξης (Malikouti-Drachman & Drachman, 1989), (β) είναι μια διαφανής γλώσσα (Πρωτόπαπας & Βλάχου, 2009) με περιορισμένη επίδραση στην ποιότητα των φωνηέντων (Arvaniti, 2007; Fourakis, Botinis, & Katsaiti, 1999), και (γ) διαθέτει ορθογραφικό σημάδι του τόνου που τοποθετείται στο φωνήεν της τονισμένης συλλαβής σε κάθε πολυσύλλαβη λέξη (Protopapas, 2016). Αναφορικά με τις επιδράσεις του τονισμού στην αναγνώριση προφορικού λόγου, αρκετές μελέτες έως τώρα έχουν καταδείξει τις επιδράσεις του τόνου στην λεξική αναγνώριση κυρίως μέσα από πειράματα προέγερσης (στα Αγγλικά, Cooper et al., 2002; στα Ολλανδικά, van Donselaar, Koster, & Cutler, 2005; στα Ιταλικά, Tagliapietra & Tabossi, 2005; στα Ισπανικά, Soto-Faraco et al., 2001). Στα πειράματα αυτά οι συμμετέχοντες αναγνώριζαν πιο γρήγορα μια λέξη στόχο όταν ο ακουστικός προεγέρτης ήταν δισύλλαβο απόσπασμα όμοιο τεμαχιακά και προσωδιακά με την λέξη στόχο που ακολουθούσε, από ότι στην συνθήκη ενός ουδέτερου προεγέρτη. Μελέτες καταγραφής οφθαλμοκινήσεων με την χρήση του πειραματικού σχεδιασμού του οπτικού κόσμου ενίσχυσαν τα παραπάνω ευρήματα προτείνοντας ότι ο λεξικός

τόνος επιδρά στην διαδικασία της λεξικής αναγνώρισης στην ακουστική αντίληψη του λόγου από την στιγμή που γίνεται αντιληπτός (στα Ολλανδικά, Reinisch et al., 2010; στα Ιταλικά, Sulpizio & McQueen, 2012). Ως εκ τούτου, στα πλαίσια της παρούσας διατριβής επιχειρήθηκε αρχικά να ελεγχθεί η επαναληψιμότητα των παρατηρούμενων ευρημάτων στα Ελληνικά (κεφάλαια 1 και 2). Στο πεδίο της σιωπηλής ανάγνωσης τα ευρήματα αναφορικά με την επίδραση του τόνου είναι αρκετά πιο περιορισμένα και προκύπτουν κυρίως από μελέτες με καταγραφές οφθαλμοκινήσεων στα Αγγλικά (Ashby & Clifton, 2005; Breen & Clifton, 2011, 2013). Πρόσθετα, στις γλώσσες που διαθέτουν τονικό σημάδι στην ορθογραφία τους, προκύπτει το ερώτημα του εάν και κατά πόσο επιδρά το τονικό σημάδι στην οπτική επεξεργασία των λέξεων. Εδώ τα ευρήματα είναι αμφιλεγόμενα καθώς οι περισσότερες μελέτες που αποσκοπούσαν στην μελέτη των επιδράσεων του ορθογραφικού σημαδιού του τόνου έγιναν στα Ισπανικά (Gutierrez-Palma et al., 2021; Labusch et al., 2022; Marcet et al., 2021; Marcet & Perea, 2022; Schwab, 2015), μια γλώσσα όπου όμως το τονικό σημάδι στην ορθογραφία χρησιμοποιείται σε κάποιες μόνο περιπτώσεις λέξεων (για μια πιο εκτενή θεώρηση των κανόνων αναφορικά με την χρήση του τονικού σημαδιού στην ορθογραφία των Ισπανικών δείτε Marcet & Perea, 2022). Στην παρούσα διατριβή επιδιώχθηκε για πρώτη φορά η διερεύνηση της επεξεργασίας του ορθογραφικού σημαδιού του τόνου τόσο μέσω ενδε-

νδεχόμενου πλεονεκτήματος που προσφέρεται από την προεπισκόπηση της λέξης προτού εστιάσει το βλέμμα του αναγνώστη σε αυτήν για πρώτη φορά, όσο και μέσα από την σιωπηλή ανάγνωση τονικά ελάχιστων ζευγών λέξεων σε προτάσεις με την καταγραφή οφθαλμοκινήσεων (κεφάλαιο 3). Βασικό πλεονέκτημα της μελέτης αυτής αποτελεί το γεγονός ότι η μετατόπιση του τονικού σημαδιού σε διαφορετική θέση στην λέξη-στόχο δεν αποτελούσε ορθογραφικό σφάλμα αλλά την ορθογραφική απεικόνιση μιας άλλης λεξικής αναπαράστασης. Ένας εξίσου σημαντικός στόχος της παρούσας διδακτορικής διατριβής ήταν η μελέτη της τονικής αναπαράστασης στο νοητικό λεξικό και η σχέση με τα τεμαχιακά χαρακτηριστικά των λέξεων. Ο Levelt και συνεργάτες (1999) στο μοντέλο τους WEAVER++ πρότειναν (α) την ύπαρξη ανεξάρτητων μετρικών μοτίβων στο λεξικό, καθώς και (β) την θεωρία του τονικού υποπροσδιορισμού. Βάσει του υποπροσδιορισμού, μόνο τα λιγότερο συχνά τονικά μοτίβα αναπαρίστανται στο λεξικό, ενώ το συχνότερο τονικό μοτίβο (default) προστίθεται στις λέξεις βάσει κανόνα. Για το λόγο αυτό, επιχειρήθηκε να διαπιστωθούν «γνήσιες» τονικές επιδράσεις κατά την απουσία τεμαχιακής ομοιότητας προεγέρτη-στόχου (κεφάλαιο 1), αλλά και τυχόν διαφορές στις παρατηρούμενες τονικές επιδράσεις ανάλογα με το αν το τονικό μοτίβο υπό εξέταση αποτελούσε το πιο συχνά εμφανιζόμενο στην γλώσσα (default) ή λιγότερο συχνά εμφανιζόμενο (non-default) (κεφάλαιο 2). Συνολικά, τα

ευρήματα της παρούσας διδακτορικής διατριβής επιβεβαιώνουν την επίδραση του τόνου στην διαδικασία της λεξικής αναγνώρισης κατά την ακουστική αντίληψη του λόγου από την στιγμή που γίνεται αντιληπτός στο ακουστικό σήμα. Στην ανάγνωση οι επιδράσεις του ορθογραφικού σημαδιού του τόνου απουσιάζουν στα πιο πρώιμα στάδια της λεξικής αναγνώρισης όπως προκύπτει από την διερεύνηση πιθανών τονικών επιδράσεων κατά την προεπισκόπηση της αρχικής συλλαβής της λέξης-στόχου. Οι τονικές επιδράσεις ωστόσο γίνονται πιο ξεκάθαρες στην περίπτωση των ελάχιστων τονικών ζευγών που διαφέρουν μόνο ως προς τον τόνο. Εδώ το τονικό σημάδι φαίνεται να δρα σημαντικά στον προσδιορισμό νοήματος, ενισχύοντας την διαδικασία της σιωπηλής ανάγνωσης όταν ταιριάζει με την σημασιολογία της πρότασης και δυσχεραίνοντας την διαδικασία όταν αντιτίθεται στην σημασιολογία της πρότασης που ακολουθεί. Η απουσία του τονικού σημαδιού από την λέξη εμφανίζει περιορισμένες επιδράσεις, που πιθανόν οφείλονται στην απόδοση ελλিপών στοιχείων για την σύνθεση μιας ενιαίας ολοκληρωμένης ορθογραφικής αναπαράστασης της λέξης-στόχου. Τέλος, αναφορικά με την αναπαράσταση του τόνου στο λεξικό, με βάση τα παρόντα ευρήματα δεν προκύπτει υποστήριξη ως προς την παρουσία ανεξάρτητων μετρικών μοτίβων αλλά ούτε και ως προς την θεωρία του τονικού υποπροσδιορισμού. Αντίθετα, προτείνεται ότι ο λεξικός τόνος (είτε αφορά στο πιο συχνό τονικό μοτίβο είτε όχι) προσ-

διορίζεται πλήρως στο λεξικό ως αναπόσπαστο μέρος της λεξικής αναπαράστασης.

• **Μπαρκούτα, Δημήτρα.**

Τίτλος: Τεχνολογικοί μετασχηματισμοί, υποδομές και περιβάλλον: η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων στη διεπιφάνεια πολιτικής, επιστήμης, κοινωνίας

Title: Technological transformations, infrastructures and environment: the study of environmental impacts at the interface of politics, science, society

Γλώσσα: Ελληνική.

Επιβλέπων καθηγητής: Στάθης Αραποστάθης

Έτος ολοκλήρωσης: 2025.

Σύνοψη: Η Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΕΠΕ) έργων ή δραστηριοτήτων αποτελεί μία 'συστηματική και ολοκληρωμένη ανάλυση', που 'αφορά στον 'εντοπισμό, την πρόβλεψη, την αξιολόγηση και την αποφυγή ή μετριασμό των επιπτώσεων στο περιβάλλον' (Μπάλιας, 2018). Στόχος της διαδικασίας αποτελεί το να ληφθεί η κατάλληλη απόφαση εκ μέρους της διοίκησης για την έγκριση ενός έργου ή μιας δραστηριότητας' (Μπάλιας, 2018). Τμήμα της διαδικασίας αποτελεί η Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ). Στη διατριβή «Τεχνολογικοί Μετασχηματισμοί, Υποδομές και Περιβάλλον: η Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων στη διεπιφάνεια Πολιτικής, Επιστήμης, Κοινωνίας» διερευνάται ο ρόλος της ΜΠΕ στη διαμόρφωση του τεχνολογικού περιβάλλοντος της Ελλάδας την περίοδο 1980-2019. Το νομοτεχνικό αντικείμενο της ΜΠΕ αναλύεται σε

υπερεθνικό, εθνικό και τοπικό επίπεδο, προκειμένου για την εξαγωγή συμπερασμάτων για τα χαρακτηριστικά της θεσμικής οικειοποίησης της μελέτης σε εθνικό επίπεδο και της πρακτικής περιχαράκωσής της σε τοπικό επίπεδο, μέσω της μελέτης της περίπτωσης πρότασης έργου αιολικού πάρκου συνολικής ισχύος τριακοσίων τριάντα τριών (333)MW εντός της διοικητικής και εδαφικής περιφέρειας της νήσου Σκύρου. Πτυχές της επιστήμης της ΜΠΕ, όπως η φέρουσα ικανότητα, οι επιπτώσεις στον Μαυροπετρίτη και το τοπίο, αμφισβητούνται από την τοπική κοινωνία της Σκύρου, με όχημα την αντι-ειδημοσύνη ΜΚΟ όπως η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία (ΕΟΕ) και η Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού (ΕΛΕΤ). Οι αποκλίσεις επί αυτών των οριοθετήσεων, αποτελούν το πεδίο στο οποίο εξετάζεται η λειτουργία της επιστήμης στην ΜΠΕ και η αλληλεπίδρασή της με τους κοινωνικούς κόσμους της κοινωνίας και της πολιτικής. Από την ανωτέρω ανάλυση της ΜΠΕ, συνάγονται στοιχεία όχι μόνο για την ταυτότητα της συγκρότησης της ΜΠΕ στην ελληνική περίπτωση αλλά και για το χαρακτήρα του αναπτυξιακού

μοντέλου του ελληνικού κράτους και τη συγκρότηση της ενεργειακής και περιβαλλοντικής του πολιτικής. Καταδεικνύοντας ότι το κυρίαρχο παράδειγμα ανάπτυξης που υλοποιείται στην ελληνική περίπτωση δεν επιτρέπει την ουσιαστική συμπερίληψη του κοινωνικού παράγοντα, στη διατριβή υποστηρίζεται ότι το άνοιγμα της οργανωσιακής δομής της ΜΠΕ, η μετάβαση από την λογική των αποκλεισμών, στη λογική των διευρυνμένων κοινωνικών, γνωσιακών και αξιακών συμπεριλήψεων, θα οδηγούσε σε μια πιο δημοκρατική μορφή διακυβέρνησης. Η ανάλυση της περιπτώσιολογικής μελέτης της Σκύρου αναδεικνύει τη σημασία της αντι-ειδημοσύνης ή της συγκρότησης μιας εναλλακτικής γνώσης ως προς την εδραιωμένη γνώση, γύρω από την ΜΠΕ και τα επίδικα της. Φέρνοντας το ζήτημα της αντι-ειδημοσύνης στο επίκεντρο, αποδεικνύει ότι το επιστημολογικό πρόβλημα της γνώσης αποτελεί στην πραγματικότητα ένα πρόβλημα κοινωνικής οργάνωσης (Shapin και Schaffer, 2014). Διαφορετικές γνώσεις διαμορφώνουν διαφορετικές κοινωνικές οργανώσεις, οι οποίες σχετίζονται εν τέλει με το τεχνολογικό περιβάλλον που πρόκειται να υλοποιηθεί.

Τμήμα Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης, Πανεπιστημιούπολη, Άνω Ιλίσια, 15771, Αθήνα. Τηλ.: +30-2107275586. **Ιστοσελίδα:** <https://www.phs.uoa.gr/>
Πρόεδρος Τμήματος: Καθηγητής Αντώνης Χατζημωυσής
Υπεύθυνος Σύνταξης Ενημερωτικού Δελτίου: Αναπλ. Καθηγητής Πέτρος Μπούρας-Βαλλιανάτος
Υπεύθυνος Ιστοχώρου Ενημερωτικού Δελτίου: Καθηγητής Χρήστος Παπαθεοδώρου

Για εγγραφή στο Ενημερωτικό Δελτίο παρακαλώ όπως στείλετε email στο pbourasval@phs.uoa.gr

Το επόμενο Ενημερωτικό Δελτίο θα δημοσιευθεί **αρχές Απριλίου 2026**. Σας παρακαλώ όπως στείλετε τις ειδήσεις σας έως **26 Μαρτίου 2026** στο pbourasval@phs.uoa.gr